

الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ

معاونت پژوهش

سرشناسه:	ثابت، سید عبدالحمید، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآور:	ماهیت و چیستی پیشرفت در اسلام
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۳.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۴۷۸-۱
وضعیت فهرست نویسی:	فیبای مختصر
یادداشت:	کتابنامه
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۴ (فیبا).
یادداشت:	چاپ سوم: ۱۳۹۶ (فیبا).
شناسه افزوده:	نظری، نصرالله، ۱۳۵۷-
شناسه افزوده:	نظری، محمدعلی، ۱۳۵۰-
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية.
	مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شماره کتابشناسی ملی:	۳۷۷۱۸۲۳

ماهیت و چیستی پیشرفت در اسلام

سید عبدالحمید ثابت
محمد علی نظری و نصرالله نظری

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

ماهیت و چیستی پیشرفت در اسلام

تألیف: سید عبدالحمید ثابت، محمدعلی نظری و نصرالله نظری

چاپ سوم: ۱۳۹۶ش / ۱۴۳۸ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۲۴۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ دورنگار: داخلی ۱۰۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۹ +۹۸ ۲۵
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶
- ایران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲

 <http://buy-pub.miu.ac.ir/>

 <http://pub.miu.ac.ir>

 https://telegram.me/pub_almostafa

 miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید اثر یاری رساندند.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام‌ظله‌العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ رحمته‌الله العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی رحمته‌الله «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ رحمته‌الله» را تأسیس کرده است. اثر حاضر با عنوان ماهیت و چیستی پیشرفت در اسلام حاصل پژوهش فاضلان گرامی سید عبدالحمید ثابت، محمدعلی نظری و نصرالله نظری، کوششی است در به ثمر رساندن گوشه‌ای از این اهداف متعالی.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ رحمته‌الله

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
فصل اول: سیر تحول مفهومی.....	۲۳
مقدمه.....	۲۳
الف) دوره ماقبل تجدد.....	۲۵
ب) دوره تجدد.....	۳۱
ج) دوره متأخر.....	۳۶
د) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۴۳
فصل دوم: نظریه‌های پیشرفت در اندیشه متفکران غربی.....	۴۵
مقدمه.....	۴۵
الف) پیشرفت به مثابه تکامل ذهن.....	۴۶
ب) پیشرفت به مثابه تفوق اراده عقلانی بر اراده طبیعی.....	۵۴
ج) پیشرفت به مثابه‌ی تمایز ساختاری.....	۶۰
د) پیشرفت به مثابه برابری.....	۶۳
ه) پیشرفت به مثابه فن‌سالاری.....	۷۳
و) پیشرفت به مثابه تخصصی شدن نقش‌ها.....	۷۹
ز) پیشرفت به مثابه افسون‌زادگی از جهان و عقلانی شدن زندگی.....	۹۲
۱. کنش و انواع آن.....	۹۳

۹۷.....	۲. عقلانیت و انواع آن.....
۱۰۱.....	۳. تکامل اجتماعی.....
۱۰۳.....	۴. نقش جهان‌بینی مذهبی در تکامل اجتماعی.....
۱۱۱.....	۵. هزینه‌های پیشرفت.....
۱۱۳.....	ح) پیشرفت به مثابه نوآوری انطباقی.....
۱۲۲.....	ط) پیشرفت به مثابه عقلانیت ارتباطی.....
۱۲۳.....	۱. کنش ارتباطی و کنش غایت‌مند.....
۱۲۷.....	۲. عقلانیت ارتباطی و عقلانیت ابزاری.....
۱۳۲.....	۳. زیست‌جهان و نظام.....
۱۳۸.....	۴. تکامل و پیشرفت اجتماعی.....
۱۴۴.....	ی) پیشرفت به مثابه تشخیص.....
۱۴۵.....	۱. رهیافت انقطاعی به تاریخ.....
۱۴۷.....	۲. طبقه‌بندی جوامع.....
۱۵۰.....	۳. مدرنیته و تشخیص.....
۱۵۲.....	۴. عوامل رشد تشخیص و فردیت.....
۱۵۵.....	۵. آسیب‌های مدرنیته.....
۱۵۷.....	ک) پیشرفت به مثابه آزادی.....
۱۵۸.....	۱. توسعه خشن و توسعه انسان محور.....
۱۶۰.....	۲. اهداف و ابزار توسعه.....
۱۶۱.....	۳. انواع آزادی‌های ابزاری.....
۱۶۲.....	یکم: آزادی سیاسی.....
۱۶۲.....	دوم: امکانات اقتصادی.....
۱۶۴.....	سوم: فرصت‌های اجتماعی.....
۱۶۶.....	چهارم: وضوح و شفافیت.....
۱۶۶.....	پنجم: امنیت حمایتی.....
۱۶۸.....	ل) جمع‌بندی.....
۱۷۱.....	فصل سوم: نظریه‌های پیشرفت در اندیشه متفکران اسلامی.....
۱۷۱.....	مقدمه.....

۱۷۲	الف) نظریه علامه طباطبائی
۱۷۳	۱. هستی جامعه
۱۷۷	۲. رابطه فرد و جامعه
۱۷۸	۳. چیستی پیشرفت
۱۸۰	۴. ابعاد پیشرفت
۱۸۲	۵. منطق پیشرفت
۱۸۸	۶. عرصه‌های پیشرفت
۲۰۰	۷. ابزارهای پیشرفت
۲۰۴	ب) نظریه شهید صدر
۲۰۵	۱. تعریف پیشرفت
۲۰۷	۲. نسبت پیشرفت فردی و اجتماعی
۲۰۹	۳. ساختار جامعه پیشرفته
۲۱۳	۴. عرصه‌های پیشرفت
۲۲۰	۵. اهداف پیشرفت
۲۲۵	۶. ابزارهای پیشرفت
۲۳۵	ج) نظریه شهید مطهری
۲۳۷	۱. هستی‌شناسی جامعه
۲۴۱	۲. چیستی تکامل
۲۵۰	۳. انواع تکامل
۲۵۱	۴. ملاک تکامل
۲۵۳	۵. عوامل تکامل
۲۵۷	۶. عرصه‌های تکامل
۲۶۰	د) نظریه استاد مصباح
۲۶۰	۱. هستی جامعه
۲۶۲	۲. چیستی پیشرفت
۲۶۸	۳. اهداف پیشرفت
۲۷۲	۴. عرصه‌های پیشرفت
۲۷۸	۵. ابزارهای پیشرفت

۲۸۲	۶. نقش تعلیم و تربیت در پیشرفت
۲۸۵	ه) نظریه امام خمینی
۲۸۶	۱. تعریف پیشرفت
۲۸۷	۲. هدف پیشرفت
۲۸۸	۳. کارگزاران پیشرفت
۲۹۰	۴. عرصه‌های پیشرفت
۲۹۵	و) نظریه رهبری
۲۹۵	۱. چیستی پیشرفت
۲۹۶	۲. تمایز مفهوم پیشرفت و توسعه
۲۹۸	۳. محتوای پیشرفت
۳۰۲	۴. اهداف پیشرفت
۳۰۳	۵. انواع پیشرفت
۳۰۵	۶. عرصه‌های پیشرفت
۳۰۷	۷. تلازم عدالت و پیشرفت
۳۰۸	۸. نسبت پیشرفت فردی و اجتماعی
۳۱۱	ز) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۳۱۷	فصل چهارم: شبکه‌ی مفهومی پیشرفت در قرآن
۳۱۷	مقدمه
۳۱۹	الف) مفاهیم ناظر به اهداف و غایات پیشرفت
۳۱۹	۱. عبودیت
۳۲۵	۲. فلاح
۳۳۸	۳. فوز
۳۴۰	۴. حیات طیبه
۳۴۹	ب) مفاهیم ناظر به نحوه سیر یا مکانیسم پیشرفت
۳۵۰	۱. تغییر
۳۵۴	۲. صراط مستقیم
۳۵۹	۳. هدایت
۳۷۵	۴. اصلاح

.....	ج) مفاهیم ناظر به شرایط و مقتضیات پیشرفت	۳۸۶
.....	۱. عمران	۳۸۷
.....	۲. عیش	۳۹۰
.....	۳. تسخیر	۳۹۵
.....	۴. شکر	۴۰۱
.....	د) مفاهیم ناظر به موانع پیشرفت	۴۰۶
.....	۱. کفر	۴۰۶
.....	۲. کفران	۴۱۲
.....	۳. خسران	۴۱۷
.....	۴. ظلم	۴۲۱
.....	ه) نتیجه گیری	۴۲۸
.....	فصل پنجم: سطوح و ابعاد پیشرفت	۴۳۳
.....	مقدمه	۴۳۳
.....	الف) سطوح پیشرفت	۴۳۴
.....	۱. سطح فردی	۴۳۴
.....	۲. سطح اجتماعی	۴۴۳
.....	ب) ابعاد پیشرفت	۴۴۴
.....	۱. بعد اقتصادی	۴۴۴
.....	۲. بعد فرهنگی	۴۵۰
.....	۳. بعد تعاملی	۴۶۰
.....	۴. بعد سیاسی	۴۷۲
.....	ج) جمع بندی	۴۷۹
.....	فصل ششم: ویژگی های پیشرفت	۴۸۳
.....	مقدمه	۴۸۳
.....	الف) تربیت و اعتلای معنوی بشر به عنوان مبنای پیشرفت	۴۸۴
.....	ب) طرح انسان به عنوان موضوع پیشرفت	۴۸۷
.....	ج) نگاه فراگیر به حیات انسان	۴۹۰

- د) بهره‌گیری از تعلیم و تربیت و حیانی..... ۴۹۹
- ه) نظام محاسباتی جامع یا عقلانیت پرمایه..... ۵۰۳
- و) پیشرفت به مثابه عدالت..... ۵۱۴
- ز) ثبات در اصول و مبانی و پویایی در ابزارها و راهبردها..... ۵۱۸
- ح) جمع‌بندی..... ۵۲۵
- کتابنامه..... ۵۲۷